

UNA ALTRA MARE DE DÉU DEL COR

Ramon RIBERA GASSOL

Pot sorprendre a moltes persones, en aquest breu estudi, saber de l'existència d'una altra rèplica de la coneguda entre els montblanquins com a Mare de Déu del Cor. La imatge en qüestió fou comprada per un ric industrial nord-americà, el qual la portà a la casa que es construí a la vila de Sitges i en data indeterminada passà a presidir la capella de la casa. Afortunadament és una de les poques peces que aconseguí aplegar i que deixà en l'esmentada residència sitgetana (encara que hi ha constància d'algunes altres peces que tampoc deixaren el país, però que no es troben a Sitges) i no s'emportà als Estats Units, com la resta de la seva important col·lecció d'art hispànic (pintura, escultura, mobiliari, tapissos, ceràmica, vidre, orfèbreria, etc.).

No es tracta d'un treball exhaustiu i minuciós, ja que se'ns plantegen moltes hipòtesis possibles, a causa de la manca d'estudis i de fonts documentals i gràfiques que puguin ésser més determinants i precises per a ambdues escultures.



Figura 1. Mare de Déu del Cor. Església parroquial de Santa Maria. Montblanc. (Fotografia Raymond)

MARE DE DÉU DEL COR (figura 1)

- Autor: desconegut.
- Material: fusta policromada.
- Data de realització: segle XV.
- Mides: 180 cm alçada x 70 cm amplada (aproximadament).
- Localització: presideix l'altar major de l'església parroquial de Santa Maria de Montblanc (Conca de Barberà).

OBSERVACIONS

Hem de suposar que és l'únic element escultòric que es conserva d'un retaule gòtic (desaparegut) que presidia l'altar major; i que possiblement amb l'arribada de l'esplendor dels grans retaules barrocs hagués estat desmuntat; en canvi la imatge de la Mare de Déu trobà un nou emplaçament: passà a presidir el cor (i d'aquí el nom), que es construí al segle XVIII al peu de la nau central. D'això en tenim testimoni gràfic gràcies a una fotografia realitzada per Francesc Blasi i Vallespinosa, l'any 1924, que es conserva a l'Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya, on es veu l'esmentada escultura, al fons de la paret i al mig del cadirat del cor, flanquejada en la part superior per dos relleus escultrats.

La imatge, com diu Francesc Badia,¹ estigué present en l'Exposició Internacional de Barcelona de l'any 1929, on tenia el número de catàleg 2.702, amb la descripció següent:

Virgen con el Niño; tamaño colosal, madera policromada: arte gótico de la mitad del siglo XV; procedente de la parroquia de Montblanch, Tarragona.²

Juntament amb la imatge també hi foren presents dos objectes d'orfebreria.³ En el transcurs dels esdeveniments bèl·lics del 1936, com apunta Francesc Badia,⁴ fou treta de la vila i posteriorment recuperada.

¹ Badia i Batalla, Francesc. *Guia turística de Montblanc*. Montblanc, 1992.

² *El arte en España. Guía del Museo del Palacio Nacional. Exposición Internacional de Barcelona*. Barcelona, 1929, pàg.: 351.

³ Un calze de plata daurada i esmalts del segle XVIII (núm. catàleg 2.703) i un reliquiari de plata daurada del segle XVIII (núm. catàleg 2.704). *El arte en España. Guía del Museo del Palacio Nacional. Exposición Internacional de Barcelona*. Barcelona, 1929.

⁴ "Estava prop de la frontera francesa i en la tasca de recuperació i identificació prèvia intervingué, entre d'altres persones, el pintor Artur Potau. Recordo l'emoció dels que vàrem presenciar l'obertura de la caixa, ja dins del temple de Santa Maria, i comprovarem el bon estat de la imatge que sofrí només una petita trencadura a nivell d'una de les mans". Badia i Batalla, Francesc. "Els monuments i objectes d'interès artístic o històric desapareguts o destruïts l'any 1936 a Montblanc". *Aplec de Treballs del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà*, núm. 9. Montblanc, 1989, pàg.: 92.

DESCRIPCIÓ

Imatge de la Mare de Déu dempeus sostenint al Nen Jesús. Maria, amb una prominent corona, de faccions allargades i mirada frontal; amb la mà dreta sosté un pomell (possiblement) de magranes,⁵ al capdamunt del qual hi ha un ocell⁶ que en picoteja una. Aquest motiu, a tall d'exemple, també el trobem en la Mare de Déu amb el Nen que presideix el retaule major de la catedral de Tarragona, obrat per Pere Joan; amb la mà esquerra sosté el Nen Jesús. Porta un ampli mantell o túnica ribetada amb una sanefa, que li recobreix el cap i deixa entreveure els llargs cabells que cauen per damunt les espatlles; porta un vestit cenyit per un cinturó, on a la part inferior deixa entreveure un tros del peu dret i a la part central la següent inscripció: "Ioseph [monograma] Pleba". Hem de suposar que aquest plebà fou el promotor de la realització de l'escultura (i del retaule?), o també que fou durant el seu mandat quan es realitzà. De moment, en el llistat que hi ha sobre els plebans de Montblanc, no en consta cap d'aquell període que es digui així.⁷ El Nen Jesús, en posició frontal, de faccions allargades i amb les cames entrecruades; amb la mà dreta, en actitud de beneir (li falta un dit), i amb l'esquerra sosté un pomell semblant al de la Mare de Déu. Porta un vestit cenyit amb un cinturó i artísticament ornat amb una sanefa a l'alçada de les espatlles.

MARE DE DÉU DEL COR (figura 2)

- Autor: desconegut.
- Material: fusta policromada.
- Data de realització: segle XVII?
- Mides: les mateixes que l'anterior
- Procedència: alguna església de Montblanc (Sant Francesc, Mare de Déu de la Mercè, Sant Miquel, Santa Magdalena, Sant Marçal...). Entre el personal encarregat de l'edifici, sempre s'ha dit que procedia d'aquesta població; possiblement als arxius de la família Deering hi consta el lloc en concret.
- Comitent: es desconeix.
- Localització: sala, habilitada com a capella, del Palau Maricel. Sitges (Garraf).

⁵ La magrana conté, sota la pell, nombrosos grans, mentre que l'Església uneix en una sola creença pobles molts diversos; d'aquí que sigui símbol de l'Església i també de la fertilitat.

⁶ Es relaciona l'ocell amb l'ànima pecadora, que es refugia als braços de Jesús i Maria, per redimir els seus pecats.

⁷ *La institució del plebà a Montblanc. Acte commemoratiu dels 700 aniversari del nomenament del plebà a Montblanc, 1299-1999.* Montblanc, 8 de desembre de 1999.



*Figura 2. Mare de Déu del Cor. Capella, Palau Maricel. Sitges.
(Fotografia Ramon Ribera. Consorci del Patrimoni de Sitges)*

OBSERVACIONS

Possiblement fou adquirida per Charles Deering Barbour (Paris, Maine, EUA, 1852 - Miami, 1927). Financer, col·leccionista d'art i benefactor de la vila de Sitges. Amic del pintor Ramon Casas i Miquel Utrillo (enginyer, crític d'art i promotor cultural), visità Sitges l'any 1909. Impressionat pel Cau Ferrat de Santiago Rusiñol, comprà l'anomenat Antic Hospital de Sant Joan i altres cases properes. Sota la direcció artística d'Utrillo, entre el 1910 i el 1917, es configurà el conjunt monumental conegut com a "Palau Maricel",⁸ que mitjançant els viatges que Utrillo feia per encàrrec de Deering a la recerca de peces d'art, per tot Espanya, es bastí exteriorment i interiorment l'esmentat palau. No ens ha d'estranyar que la marededéu procedeixi de Montblanc, ja que entre els elements arquitectònics de la casa hi ha peces escultòriques procedents d'aquesta zona geogràfica: del santuari-priorat del Tallat i de Solivella.⁹ L'any 1921, d'una manera sobtada i per causes no aclarides, Charles Deering pren la decisió d'abandonar el palau i endur-se quasi per complet (per no dir tota) la important col·lecció d'obres d'art cap als Estats Units (moltes d'elles es poden veure a l'Art Institute of Chicago). La raó per la qual no s'emportà aquesta imatge i un relleu esculturat representant l'Anunciació a Maria, que també es troba a la capella (es diu que procedeix de Montblanc, però no es pot assegurar), es desconeix. Abans que la imatge hagués estat col·locada en el lloc que ocupa actualment, en el seu lloc hi havia una altra escultura.¹⁰

DESCRIPCIÓ

Vegeu l'anterior. Alguna petita diferència: al Nen Jesús li falta la corona.

⁸ Sierra i Ferreras, Roland. *Diccionari biogràfic de sitgetans*. Ajuntament de Sitges. Sitges, 1998.

⁹ Sans i Travé, Josep M^a. *Història del Tallat*. Ed.: Virgili-Pagès. Lleida, 1987, pàgs: 170-171.

¹⁰ Arxiu Fotogràfic Miquel Utrillo, dipositat a la Biblioteca Santiago Rusiñol de Sitges.